

будівлі, акцентувати ті чи інші архітектонічні риси будівлі. Однак, локальне освітлення здатне змінити вигляд об'єкта, характер творів монументального мистецтва й декору на поверхні фасаду. Якщо нічний вигляд будівлі є складним і багатосюжетним, то існує загроза, що сума ефектів локальної дії окремих освітлювальних приладів може спричинити втрату її візуальної цілісності.

Шлях до найкращого освітлення історичних будівель і пам'яток архітектури – гармонійне поєднання методу заливаючого і локального освітлення.

1. Гусев Н.М., Макаревич В.Г. *Световая архитектура*. – М.: Стройиздат, 1973. – С.140.
2. Келер В., Лукхардт В. *Свет в архитектуре. Свет и цвет как средства архитектурной выразительности: Пер. с нем. арх. В.Г. Калиша*. – М.: Государст. изд-во по строительству, архитектуре и стройматериалам, 1961. – С.71.
3. Словник інішомовних слів / Укл.: С.М. Морозов, Л.М. Шкаранута. – К.: Наукова думка, 2000. – С.220.
4. Жаган В. *Ілюмінація об'єктів: Пер. з польск.* – Львів: ЕКОінформ, 2006. – С.14.
5. Гусев Н.М., Макаревич В.Г. *Вказана праця*. – С.141.
6. Ефимов А.В. *Формообразующее действие полихромии в архитектуре*. – М.: Стройиздат, 1984. – С.58.
6. Гусев Н.М., Макаревич В.Г. *Вказана праця*. – С. 169.
7. В. Жаган. *Загальні основи освітлення об'єктів архітектури // Електроінформ*. – 2002. – №3. – С.16-17.
8. Гусев Н.М., Макаревич В.Г. *Вказана праця* – С. 158.
9. Sulma M., Kaczorowska K. *Czas na teorię? // Ochrona zabytków*. –2003. -№3/4. –С.43-51.
10. D. Maczyński. *Oblepianie światłem. Czyli slow kilka o iluminacji zabytków // Renowacje i zabytki*. –2004. – № 2(10). –С.94-111.
11. Жаган. *Ілюмінація об'єктів: Пер. з польськ.* – Львів: ЕКОінформ, 2006. – С. 38.
12. *Там само*. – С.62.

УДК 711

Ю.Л. Богданова, Х.І. Ковальчук

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра дизайну архітектурного середовища

РЕЗУЛЬТАТИ ЛАНДШАФТНОГО ПРОЕКТУВАННЯ НА КАФЕДРІ ДИЗАЙНУ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» НА ПОЧАТКУ ХХІ ст.

© Богданова Ю.Л., Ковальчук Х.І., 2010

Розглянуто проекти, в яких ландшафтний дизайн є основним методом формування архітектури відкритих громадських просторів.

Ключові слова: кафедра дизайну архітектурного середовища, ландшафтний дизайн, відкритий громадський і театральний простори

In article it is listed projects in which the landscape design is the basic method of formation of architecture of open public spaces.

Keywords: the department of design of architectural environment, landscape design, open public and theatrical spaces

Постановка проблеми

Для архітектора, який працює в галузі проектування ландшафтів актуальним є питання вдалого вирішення загальної концепції об'єкта. Однак переважно ландшафтні проекти зводяться до розбиття доріжок на території та встановлення ліхтариків вздовж них, або проєктант старанно підбирає рослинний асортимент, забуваючи про головну мету свого проєкту. Малі архітектурні форми в більшості проєктних рішень не підпорядковуються стилю генплану та будівель, біля яких вони знаходяться.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій

Впродовж тривалого існування кафедри дизайну архітектурного середовища, культивується напрямок ландшафтного проектування, результати якого знайшли своє відображення у багатьох публікаціях [1–5] та конференціях¹. Останнім часом пошуково-навчальне проектування в галузі ландшафту на кафедрі продовжується у прикладних реалізаціях (територія скверу при головному корпусі Національного університету «Львівська політехніка» на вул. С. Бандери).

Формулювання цілі статті

Метою статті є огляд та аналіз пошукових та навчальних проектів, розроблених кафедрою дизайну архітектурного середовища Інституту архітектури за останні шість років з її утворення.

Виклад основного матеріалу

Ландшафтна композиція міського саду або скверу являє собою систему взаємозв'язків основних його елементів (рослин, рельєфу, водойм, споруд та малих архітектурних форм), об'єднаних спільною просторовою ідеєю. Що таке ландшафтний проект – благоустрій території з подальшим її озелененням чи частина архітектурного мистецтва? Сади та парки завжди були тісно пов'язаними із соціальним устроєм епохи, філософським світосприйняттям, з культурними та естетичними запитами суспільства, з побутом та укладом життя населення. Садове мистецтво поєднує в собі різні види мистецтв: садівництво відповідно до кліматичних умов місцевості, архітектуру, живопис, поезію, музику, театр.

Архітектори та дизайнери, переважно не знайомі з основами ландшафтного проектування, своїми невдалими вирішеннями часто спотворюють наші природні краєвиди. Тільки вивчення взаємозв'язків явищ природи та життя людини у різні історичні періоди та намагання адаптувати вдалі прийоми з минулого у сучасному проектуванні допоможе вирішити проблеми садів та парків та створити відповідне комфортне середовище перебування в них. Для цього необхідно з підвищеною увагою ставитися не тільки до загальної планувальної композиції міських парків та скверів, а й до насичення їх відповідними функціями, як це можна спостерігати в минулих історичних епохах і як це відбувається сьогодні у Європі та світі.

У 2003 році на кафедрі дизайну архітектурного середовища під керівництвом професора В.І. Проскурякова студенти В.Красько та Г.Головко виконали дипломний проект на тему «Гармонізація і реновація просторів, будівель і споруд навчальної зони Національного університету «Львівська політехніка»» (рис. 1). Це була перша спроба дати масштабну пропозицію концептуального вирішення території навчальної зони Львівської політехніки. Окрім того, що було задане місцезорозташування нових корпусів різного функціонального призначення, студенти намагалися комплексно спроектувати середовище між ними. Так виникла цікава ідея влаштування медіа-центру між третім корпусом, студентською бібліотекою та собором св. Юра. Цей проект став своєрідною підосновою для подальших опрацювань цієї території студентами кафедри дизайну архітектурного середовища у своїх навчальних, дипломних та пошукових проектах.

Так, наприклад, у 2007 р. студентка М. Мединська під керівництвом доктора архітектури професора В.І. Проскурякова, доцента М.Б. Яціва, асистента Ю.Л. Богданової виконала бакалаврську кваліфікаційну роботу на тему «Дизайн ландшафту та архітектурно-предметного середовища в садках і парках при головному корпусі Національного університету «Львівська політехніка»» (рис. 2). Студентка подала загальну концепцію вирішення території та детальніше опрацювала деякі вузли. Цікавим було намагання вирішити вхідну зону до головного корпусу в

---

¹ «Ochrona i uzytkowanie krajobrazu kulturowego oraz jego promocja w srodowisku spolecznym / Krystyna Kowalczyk, Yuliya Bohdanova/ Historia zieleni Lwowa. – Warszawa, 2007.

Ковальчук Х.І., Богданова Ю.Л. Засади гармонійного розташування малих архітектурних форм в скверах та парках міста // Ландшафтна архітектура у контексті сталого розвитку. – Львів, 2008.

Богданова Ю., Кушнір Т. Перший трансатлантичний семінар з театрального мистецтва // Театр ландшафту – ландшафт театру. – Львів, 2009.

Богданова Ю., Ковальчук Х. Дизайн архітектурного середовища міста Львова за допомогою малих архітектурних форм / Двадцята наукова сесія наукового товариства ім. Т.Шевченка. – Львів, 2009.

двох напрямках – історичному (класичному) та сучасному (модерному). Цікаві й попередні дослідження студентки М. Мединської, коли вона, провівши натурні обстеження, нанесла на план існуючі зелені насадження з врахуванням їх видової класифікації та подала план їхньої санації.

Велику увагу на кафедрі дизайну архітектурного середовища приділяють тематиці опрацювання середовища спортивно-оздоровчого табору «Політехнік» Національного університету «Львівська політехніка» в м. Алушта. Значна за площею територія потребує проведення робіт з комплексного благоустрою та озеленення з попереднім проектуванням у галузі створення нових ландшафтів, будівель та споруд. Тому, у 2003 році, студенти Н. Ковальчук та Ю. Дубровський, під керівництвом професора В.І. Проскуракова, доцента М.Б. Яціва, старшого викладача В.О. Думальського та асистента Ю.Л. Богданової виконали дипломний проект на тему «Реновація середовища спортивно-оздоровчого табору «Політехнік» Національного університету «Львівська політехніка» в м. Алушта з розробленням елементів благоустрою, малих архітектурних форм, ландшафту, ректорської резиденції та столової» (рис. 3). Ця робота передбачала використання усіх засобів дизайну архітектурного середовища – від ландшафтного дизайну до вирішення інтер'єрів відпочинкових корпусів та сценографії літнього театру. Всі проектні рішення ґрунтувалися на результатах обстеження середовища і ландшафтів табору, проведеного у 2002–2003 роках. Студентка Н. Ковальчук розробила ландшафтно-просторову композицію реновації, яка розвивалася за трьома осями – античною, природною та модерною (вони задавали стилістику об'єктів), а також елементи благоустрою та архітектуру малих форм, деякі з яких автори виконали в натурі. Студент Ю. Дубровський опрацював архітектурно-планувальні, інтер'єрні рішення (спортивний комплекс «Олімп», центральна площа «Агора», ландшафтний театр, резиденція ректора, басейн, їдальня, корпус для викладацького складу) та подав схему штучного освітлення зони відпочинку. Проект був концептуальним і розрахованим на поетапне впровадження. Згодом виникли наступні проекти, що мали на меті детальніше опрацювання вузлів цієї великої за розмірами території.

В основу бакалаврської роботи студентки Х. Захарової, виконаної у 2009 році під керівництвом професора В.І. Проскуракова та асистента Ю.Л. Богданової за темою «Дизайн ландшафтно-просторового вирішення та елементів архітектурно-предметного середовища вхідної зони спортивно-оздоровчого табору «Політехнік-1» Національного університету «Львівська політехніка» в м. Алушта» (рис. 4) покладено ідею насичення простору парку вхідної зони різноманітними ландшафтно-предметними елементами для створення нового образу, підкреслення яскравості даного простору та створення приємної атмосфери для відвідувачів і водночас максимального збереження існуючих елементів ландшафту. Парк вирішено у класичному регулярному стилі. Основною транзитною віссю є головна алея парку, яка починається із вхідної репрезентаційної зони. На ній запропоновано влаштувати різнорівневі тераси з послідовно розміщеними квітниками, насиченими малими архітектурними формами. Крутий укіс вирішений у вигляді терас, на яких розташовані поперечні осі, а в нижній, найбільш пологій зоні, влаштовано водойми з декоративними вазами. Взаємно перпендикулярні доріжки утворюють прямокутники боскетів. Головна композиційна вісь завершується амфітеатром. Відкриті простори терас з квітниками, декоративними водоймами, фонтанами оточені стриженними зеленими стінами боскетів, створюють зали під відкритим небом.

Окрім території Львівської політехніки, на кафедрі дизайну архітектурного середовища опрацьовуються навчальні та дипломні проекти за тематикою ландшафтного проектування парків, площ та скверів Львова та інших міст.

У 2005 році студентка Т. Клюба під керівництвом професора В.І. Проскуракова та асистента Ю.Л. Богданової розробила дипломний проект за темою «Реновація парку Б.Хмельницького у Львові з розробкою видовищних об'єктів і просторів» (рис. 5). Головна концепція проекту – побудова театрального простору парку ландшафтними засобами. Окрім цього, методом відродження простору (і пошуку коштів для цього відродження) було прийнято принцип архітектури для показу видовищ у всіх їх проявах. Для цього в парку було запроєктовано такі споруди: амфітеатр, літній театр, ландшафтний театр, майданчики та алеї з зеленими кулісами, модернізовано стадіон та кінотеатр.

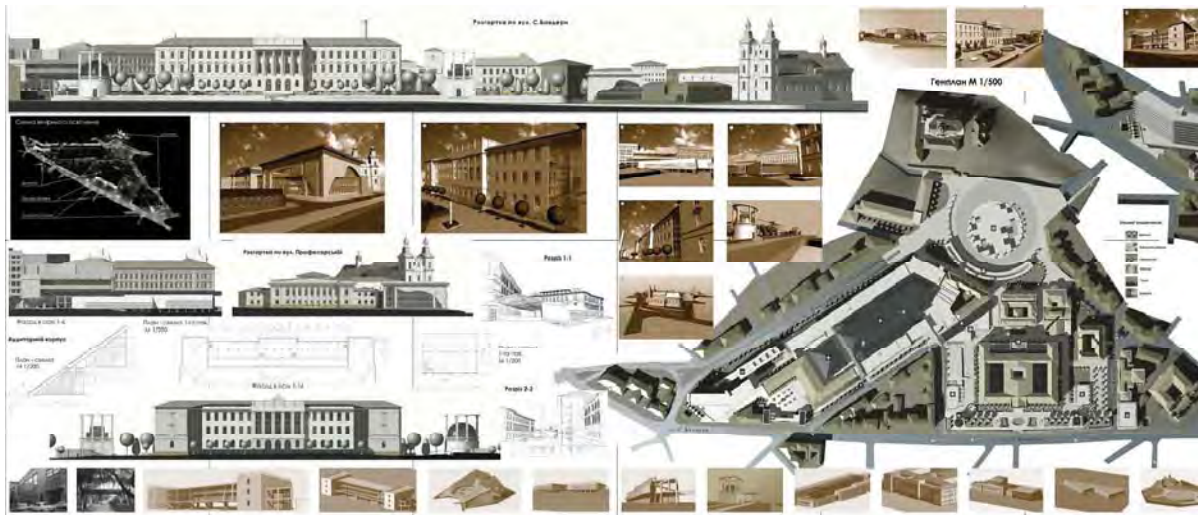

Рис. 1. Дипломний проект на тему «Гармонізація і реновація просторів, будівель і споруд навчальної зони Національного університету «Львівська політехніка», виконаний у 2003 році студентами В. Краськом і Г. Головком. Керівник – проф. В.І.Проскураков

Рис. 2. Бакалаврська кваліфікаційна робота на тему «Дизайн ландшафту та архітектурно-предметного середовища в садах і парках при головному корпусі Національного університету «Львівська політехніка»» виконана у 2007 р. студенткою М. Мединською. Керівники – проф. В.І. Проскураков, доц. М.Б. Яців, асист. Ю.Л. Богданова

Амфітеатр – найбільша споруда в парку ім. Б. Хмельницького, що має форму висячого кола – запланована для проведення періодичних видовищних заходів. Транспортний рух заглиблений під споруду. Підземний рівень може використовуватися ще й для автомобільних стоянок чи торгових рядів. Зовні амфітеатр обмежений будівлями інституцій міста. Головний вхід запроектований від Цитадельної гори, а допоміжні входи – по вертикальних підтримуючих стовпах, які одночасно слугують опорами для встановлення освітлювальних приладів та музичної апаратури. Вертикальні та горизонтальні елементи споруди планується виконати із скла та бетону.

Рис. 3. Дипломний проект на тему «Реновація середовища спортивно-оздоровчого табору «Політехнік» Національного університету «Львівська політехніка» в м. Алушта з розробкою елементів благоустрою, малих архітектурних форм, ландшафту, ректорської резиденції та столової», виконаний у 2003 році студентами Н. Ковальчук та Ю. Дубровським. Керівник – проф. В.І. Проскураков, доц. М.Б. Яців, ст. викл. В.О. Думальський та асистент Ю.Л. Богданова

Рис. 4. Бакалаврська робота, виконана у 2009 році студенткою Х. Захаровою на тему «Дизайн ландшафтно-просторового вирішення та елементів архітектурно-предметного середовища вхідної зони спортивно-оздоровчого табору «Політехнік-1» Національного Університету «Львівська політехніка» в м. Алушта». Керівники: проф. В.І. Проскураков та асистент Ю.Л. Богданова

Літній театр розташований на місці ландшафтного театру, який був запроєктований архітекторами Г.Л. Швецько-Вінецьким та А.В. Натальченком ще у 50-ті роки ХХ ст., а тепер є зруйнований. Місця для глядачів вмонтовані у похилий рельєф довкілля. Споруда складається з елементів стаціонарного та мобільного ландшафту. Над місцями глядачів запроєктовані кафе, рекреації, оранжереї та ін.

Рис. 5. Дипломний проект на тему «Реновація парку Б.Хмельницького у Львові з розробкою видовищних об'єктів і просторів», виконаний у 2005 році студенткою Т. Клюбою. Керівники: проф. В.І. Проскураков та асистент Ю.Л. Богданова

Рис. 6. Бакалаврська робота, виконана у 2008 році студенткою Т. Кушнір на тему «Дизайн ландшафтно- просторового вирішення та елементів архітектурно-предметного середовища парку культури та відпочинку ім. Б.Хмельницького у Львові». Керівники: проф. В.І. Проскураков та асистент Ю.Л. Богданова

Ландшафтний театр спроектований на місці зруйнованої літньої естради. Споруда формується сценою, місцями глядачів, кулісами та огороженням у вигляді зелених шпалер та куртин. У цьому театрі також є елементи мобільного ландшафту, які можуть експонуватися у літній період року, або ховатися на зиму у скляні оранжереї, що розташовані довкола самого театру.

У 2008 році у бакалаврській роботі Т. Кушнір, виконаній під керівництвом професора В.І. Проскуракова та асистента Ю.Л. Богданової за темою «Дизайн ландшафтно-просторового вирішення та елементів архітектурно-предметного середовища парку культури та відпочинку ім. Б. Хмельницького у Львові» (рис. 6) було детально опрацьовано дизайн аванзони вхідної частини парку та просторів навколо головної осі, де було запропоновано влаштувати майданчики та алеї з зеленими кулісами, де у святкові дні можна було би проводити театралізовані дійства з невеликою кількістю акторів. У звичайний період експлуатації парку майданчики повинні були відігравати роль затінених площадок для тихого відпочинку відвідувачів, де можна заховатися від шуму та спеки. Ці напівзамкнуті регулярні за плануванням простори поступово у міру віддалення від головної осі розчиняються в оздоблених кольоровими мармуровими підсипками газонах, обрамлених рядами каштанів та модрин.

Великого значення надають на кафедрі дизайну архітектурного середовища проектуванню ландшафтів та благоустрою територій при громадських будівлях. Кожен курсовий проект містить такий розділ. Робляться на цю тему і бакалаврські та дипломні роботи. Так, у 2003 році студент Б. Пятночка виконав бакалаврську роботу на тему «Дизайн території дитячого оздоровчого центру «Джерело» на Сихові», у 2004 році студентка Т. Заяць захистила дипломний проект на тему «Дизайн ресторану «Тарон» по вул. Городецькій у Львові з розробкою елементів благоустрою та ландшафту території», у 2005 році студентка Л. Віноградова детально опрацювала бакалаврський проект на тему благоустрою шкільного подвір'я.

Висновки

На кафедрі дизайну архітектурного середовища Національного університету «Львівська політехніка» кожного року створюються проекти, об'єднані єдиною темою «Дизайн ландшафтів». Все це проекти реального спрямування, присвячені реконструкції втрачених територій зелених ландшафтів, таких як сади і парки Львова і інших міст України. Подані ідеї стосуються не тільки озеленення і благоустрою, вони мають на меті, завдяки мобільності елементів ландшафту та архітектурно-предметного середовища, сприймати зелені зони міст як динамічне середовище для проведення урочистих подій, присвячених відзначенню різноманітних свят, проведенню фестивалів, шоу та концертів. Робота над об'єктами ведеться від загальної концепції і до деталізації окремих елементів єдиного плану або до зміни тематичного ракурсу бачення проблеми. У багатьох роботах ландшафт розглядається як статичне середовище, в якому відбувається динамічна театральна дія. Тобто ландшафт і театральна дія виступають в єдиному комплексі як у садах та парках, так і в середовищі вулиць та площ міст та містечок України. Заздалегідь продумане проектне рішення відносно використання міських територій для театральних видовищних акцій дає змогу зберегти неушкодженими зелені простори міст, що занепадають внаслідок стихійного проведення різноманітних шоу, а парки отримують можливість завдяки наданню їм додаткових функцій знайти кошти на власну реконструкцію.

1. Ю.Богданова, О.Олейнюк. Сучасний розквіт старої професії // *Архітектурний вісник*. – Львів, 2004. – №1–2 (21). – С. 26–29. 2.У. Bohdanova. Park Stryjski z punktu widzenia działalności biznesowej. *Doswiadczenia historyczne* // *Przyroda i miasto*. – Т. 8. SGGW. – Warszawa, 2006. – S. 64–70. 3. Ковальчук Х., Богданова Ю. Засади гармонійного розташування малих архітектурних форм у скверах та парках міста // *Науковий вісник НЛТУ України. Ландшафтна архітектура в контексті сталого розвитку*. – Львів, 2008. – С. 175–180. 4. Богданова Ю., Кушнір Т. Генеза і розвиток дизайну ландшафтів в історичному середовищі великих міст. *Матеріали другої міжнародної конференції молодих вчених. GAC – 2009*. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2009. – С. 28–30. 5. Проскураков В. Сучасні тенденції в експериментальному, пошуковому та навчальному проектуванні в галузі архітектури у Львові на початку ХХІ століття // *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. «Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті»*. – Харків, 2006. – № 1, 2, 3. – С. 211–217.